

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.34 (3394) ●

● ЧАЦБЕР, 11 ВЕРАСНЯ, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

З усіх дарог чакаем вас!
У Мінск збіраюцца ўдзельнікі Другога фестывалю мастацтваў беларусаў свету. **Стар. 2**

Вяртаць. Чытаць. І разважаць
Стар. 3

На хвалях сілы і прыгажосці
У Беларусі развіваюцца розныя адзінаборствы, у тым ліку і экзатычная пакуль для нас іранская барацьба Зурханэ **Стар. 4**

ТРАДЫЦЫ

Свята Слова ў Заслаўі

Старажытны горад пад Мінскам стаў сталіцай Дня беларускага пісьменства ў другі раз

Юлія Букель

Гэтае душэўнае, разумнае свята з яркім нацыянальным каларытам выдэе радавод з 1994 года: тады незалежная Беларусь годна нагадала свету пра свае даўнія культурныя традыцыі. З таго часу Дзень беларускага пісьменства адзначае ўся краіна, а вялікія ўрачыстасці штогод праходзяць у паселішчах з багатай гісторыяй: Полацк, Тураў, Нясвіж, Орша... Горад Заслаўе быў сталіцай свята ў 2000 годзе, і вось яно завітала туды ў другі раз. Там у мінулыя выхадныя аж два дні спяваў, танцаваў, згадваў пра слаўныя старонкі мінуўшчыны XXI Дзень беларускага пісьменства. Між тым яшчэ 3 верасня з Мінска рушылі да Заслаўя з Благадатным Агнём ад Гроба Гасподняга ўдзельнікі традыцыйнай навукова-асветніцкай экспедыцыі “Дарога да святыхняў”.

Прыблізна 150 мільярдаў беларускіх

рублёў пайшло на тое, каб паднавіць, прыбраць горад да ўрачыстасці. Пра тое напярэдадні на прэс-канферэнцыі казала старшыня Заслаўскага гарвыканкама Святлана Карташова. Адкрыўся пасля рэканструкцыі Дзіцячы парк культуры і адпачынку, з’явіўся ў горадзе штучны вадаём з фантанам. “Глядзіце, глядзіце: над ім вясёлка!” — дзеці ў захапленні ад такога дзіва ў сонечны дзень. Вечарам у суботу адкрылі ружовае покрыва, і ўсе даведаліся, што гэта — бронзавы помнік заснавальніку горада. Гісторыкі сцвярджаюць: амаль 1030 гадоў таму сына Ізяслава разам з яго маці Рагнедай кіеўскі князь Уладзімір выслаў у гэтыя мясціны. Скульптар Аляксандр Прохараў прывёў Ізяслава ў наш час з кніжкай у адной руцэ, з мячом у другой.

У горадзе разгарнулася выстава-кірмаш “Рамесніцкі гасцінец”, у гарадоў і раёнаў Міншчыны там былі свае падворкі. З выдумкай падрыхтаваліся да свята каледжы і цэн-

Дзень беларускага пісьменства — свята каларытнае, народнае

тры дзіцячай творчасці. Скажам, пры падворку Вілейскага прафесійна-тэхнічнага каледжа гасцей сустракалі рыцары ў даспехах, кавалі. Барысаўскі лесаагратэхнічны каледж зладзіў “Хапу паляўнічага”, пры ёй — пудзіла дзіка, на шкурах адпачывае, пэўна, дачка паляўнічага, ляжаць трафеі, шмат кветак, зёлак. Кавалі, ткачы, ганчары ў народных касцюмах ахвотна дзяліліся ведамі, праводзілі майстар-класы. Жанчына ў прыгожым строі з саламяным какоюнікам на галаве чаруе з чырвонымі і зялёнымі ніткамі. “Рабло ляльку “Лавец сну” — такую звычайна кладуць дзеткам пад падушку, — паказвае працэс стварэння аб’рэга майстрыха Ала Машкетова. — Бачыце, тут толькі яркія ніткі: праз іх не пройдуць дрэнныя сны”.

Пачэснае месца займала на свяце экспазіцыя друкаваных выданняў. Шмат людзей пры фотавыставе

“Пераможцы”: гэта фотаздымкі ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, зробленыя карэспандэнтамі БелТА ў розныя гады: ад саракавых да пачатку XXI стагоддзя.

Яшчэ на прэс-канферэнцыі ў Мінску гісторык і калекцыянер Уладзімір Ліхадзедаў прэзентаваў адноўленую па стражытных тэхналогіях Біблію Францыска Скарыны. У Заслаўе прыехалі і кніга, і станок, зроблены па гравюрах XVI стагоддзя з дуба. Такіх станкоў у свеце — адзінкі, а цэлая кніга была аддрукавана такім чынам у наш час упершыню. “Ідэя аднавіць вось так кнігу Скарыны з’явілася гадоў пяць таму, — раскажа калекцыянер. — Абездзіў амаль усю Еўропу, каб даведацца, як рабілася раней папера, як друкавалі аркушы. Была ідэя зрабіць кніжцы скураны пераплёт, але ж гэта — адметнае майстэрства. Таму вокладка

мяккая, аддрукавана 7 кніг, але калі будзе патрэбна, то надрукуем і больш”. На свяце, дарэчы, кожны мог паспрабаваць сам зрабіць адбітак аркуша са старажытнага выдання.

Розных сустрэч, прэзентацый, выступленняў у Заслаўі было шмат. Не сціхала музыка: калектывы творчай самадзейнасці забаўлялі гасцей. Можна было павучыцца танцаваць беларускія народныя танцы, сустрацца з пісьменнікамі, выдаўцамі, журналістамі. Працавалі выставы “Юбіляры 2014”, “Новыя малюнкi да старых любімых кніг”, “Янка Купала і тэатр”... Знакамі-сімваламі “Залаты Купідон” і дыпламамі былі адзначаны пераможцы рэспубліканскага літаратурнага конкурсу “Лепшы твор 2013 года”.

Закончылася Свята Слова ў Заслаўі, перадало эстафету гораду Шчучыну: праз год завітае туды.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Спасціжэнне Рагнеды

Урадженка Полаччыны **Анастасія Сазанкова, якая жыве ў Даўгаўпілсе, напісала паэму пра знакамітую зямлячку на беларускай мове**

Сёлага паэма “Рагнеда” выйшла асобнай кніжкай. Ідэя ж напісаць твор пра дачку вялікага полацкага князя Рагвалода ў Анастасіі Сазанковай з’явілася ў 2002 годзе. Захацелася ўславіць зямлячку, бо і спадарыня Анастасія родам з Полаччыны, з вёскі Залесе: нарадзілася там 30 жніўня 1930 года. Дарэчы, пад тэкстам паэмы ў інтэрнэце ёсць дакладныя дата і месца яго напісання: “5. 08. 2002 г., г. Даўгаўпілс”. Некалькі ўрыўкаў з паэмы друкаваліся ў рыжскай беларускай газеце “Прамень”, у зборніку

паэзіі беларусаў Латвіі, што выйшаў у Рызе ў 2006-м пры падтрымцы Саюза беларусаў Латвіі.

Анастасія Сазанкова — ветэран беларускага руху ў Даўгаўпілсе, размяняла дзевяты дзясятак гадоў, аднак яе жыццёвую актыўнасць можна і маладым ставіць у прыклад. Піша карціны, вершы, выдае свае кнігі. Летась выйшаў зборнік яе вершаў “Бязрозка на ветры”, сёлага — паэма, рыхтуецца кніга пра алячынскія травы. Пра ўдзел Анастасіі Аляксандраўны ў шэрагу гарадскіх мерапрыемстваў сведчаць шматлікія здымкі на старонках гарадскіх газет. Нядаўна ў будынку Даўгаўпілскай гарадской Думы святкавалі 10-годдзе Асацыяцыі свабодных мастакоў Латгаліі — былі

там і карціны А. Сазанковай. Цяпер у Асацыяцыі амаль 20 мастакоў, сярод іх і наша зямлячка. Першая іх сумесная выстава была ў 2004 годзе, пазней выставы ладзіліся ў бібліятэках Даўгаўпілскага краю. Напрыклад, у Калкунах — гэта найбліжэйшы да горада мікрараён. І заўсёды там былі карціны Анастасіі Сазанковай.

У дар бібліятэкам пасля выстаў, сустрэч з мастакамі застаюцца кнігі. Кіраўнік Асацыяцыі Марыя Сафронава падарыла нам свае кнігі “Мудрасць стагоддзяў” і “Калі мы былі маладыя”, Анастасія Сазанкова — “Спявай са мной”, “Бязрозка на ветры”, “Сведка”. М. Сафронава ўваходзіць у Асацыяцыю рускіх пісьменнікаў Латвіі, член Міжнароднай асацыяцыі

Анастасія Сазанкова

пісьменнікаў і публіцыстаў Анастасія Аляксандраўна на першай адукацыйнай ўрач-тэрапеўт, па другой — мастачка, яшчэ піша вершы і актыўна прапагандуе гаючыя травы, рыхтуе кнігу пра іх. Спявала ў гурце “Купалінка” беларускага таварыства “Уздым”, выступае ў самадзейным тэатры

Асацыяцыі мастакоў.

Паэма “Рагнеда” — сведчанне таго, якое цікавае духоўнае жыццё ў яе стваральніцы. Да нас дайшло мала звестак, ды й тыя супярэчлівыя, пра жыццё князёўны-палачанкі, якая калісьці стала ахвярай жорсткай палітычнай барацьбы за ўладу. Паэтычнае асэнсаванне ўсё жанчыны, што перажыла страту блізкіх, змушана была стаць жонкаю князя-заваяўніка, само паглыбленне ў рэаліі таго часу — усё гэта заслугоўвае павагі.

Тэцыяна Бучэль, г. Даўгаўпілс

СВЯТА

З усіх дарог чакаем вас!

У Мінск збіраюцца ўдзельнікі Другога фестывалю мастацтваў беларусаў свету

Юлія Букель

Галоўны пропуск на гэты фэст для людзей з розных краін — іх беларускасць, памножаная на таленты і шчырае жаданне зберагаць духоўныя, роднасныя стасункі з Бацькаўшчынай. Дарагія нашы госці, якія пры жаданні ў любы час могуць ізноў стаць гаспадарамі на зямлі продкаў, прыедуць розныя. Таму і экскурсіі для іх у першы дзень будучы — на выбар. Камусьці захочацца праехацца па “візітных” мясцінах сталіцы, некаму ж — заглянуць у глыбінку, у аграгарадкі Мінскай вобласці. “Мы плануем, што такія выезды ў аграгарадкі будучы ўзаемакарыснымі, — спадзяецца дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў. — Там мясцовыя і замежныя творчыя гурты зладзяць сумесныя канцэрты, абмяняюцца досведам, а можа і песнямі, наладзяць сувязі, каб і надалей іх падтрымліваць.”

Другі фэст, дарэчы, значна пашырыў геаграфію: прыедуць прадстаўнікі ад 18 краін (тры гады таму было 12), будзе прыкладна 250 удзельнікаў. Яшчэ адметнасць: акрамя самадзейных калектываў, на фэсце выступяць і прафесійныя беларускія гурты.

На другі дзень фэсту, 13 верасня, на адкрытай пляцоўцы ля Палаца спорту пройдзе Канцэрт-падарунак ад беларусаў замежжа. Паглядзець, чым жывуць суайчыннікі, можна таксама будзе і ў Гістарычным музеі. У нядзелю там пачне працаваць фотавыстава “Мы — Беларусы” і выста-

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Так на Першым фестывалі, у 2011 годзе, адкрывалася выстава ў Нацыянальным мастацкім музеі

ва карцін беларускіх мастакоў, прычым частку яе экспазіцыі прывязуць суайчыннікі з замежжа. Напрыклад, з Томска чакаюць унікальную калекцыю мініяцюрнай керамікі, якую госці плануць падарыць музею. Чые гэта творы, як там аказаліся — пра тое мы яшчэ раскажам. “Беларусы прыязджаюць не толькі паказаць сябе, але і перадаць на Радзіму дакументы, сувеніры, — раскажаў Міхаіл Леанідавіч. — Магчыма, у будучым твая падарункі стануць часткай экспазіцыі (а мо і музея!) гісторыі беларускага замежжа. Чаму б і не! За мяжой жывуць мільёны два-тры

беларусаў. Вялікі творчы патэнцыял, і для Беларусі ён вельмі важны”.

У пятніцу пройдзе Пятае пасяджэнне Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа (своеасаблівае веча дыяспары) пры Міністэрстве культуры Беларусі.

Завершыцца фэст у нядзелю Гала-канцэртам у Белдзяржфілармоніі. Будучы уручаны ўзнагароды, падведзены вынікі конкурсу “Культура” — на лепшую папулярнасьць беларускай культуры ў замежжы. Гасцям, адкроем сакрэт, рыхтуецца шмат падарункаў: буклеты, кампакт-дыскі пра беларускую гісторыю, культу-

ру, кухню. Сярод іх і кампакт-дыск з беларускімі танцамі: каштоўны метадычны дапаможнік для ўсіх, хто далучаны да айчынай культурнай спадчыны. Ёсць на кампакт-дысках і запісы канцэртаў, якія праходзілі на Першым фестывалі ў 2011 годзе ў Мінску і Віцебску. А прыгожы вышываны ручнік “Беларусь” суайчыннікі змогуць выкарыстоўваць на сваіх святочных імпрэзах. І яшчэ: на ўспамін пра фэст кожны атрымае насценны гадзіннік з лагатыпам і датай свята. Такая згадка пра час вельмі сімвалічная, бо, як казалі мудрыя людзі: жыццё — кароткае, а Радзіма — вечная.

ТЭНДЭНЦЫ

Куды сам, туды й дом

Іван Іванаў

У Беларусі становіцца ўсё больш прыхільнікаў аўтападарожжаў з камфортам: развіваецца караванінг

Мара мець свой дом для аматараў падарожжаў з часам прырастае жаданнем прырабіць да яго калёсы. І такое магчыма. Найлепш тады набыць караван — прычэп-дом на калёсах. Мяркуючы па тым, як людна бывае на форуме рэспубліканскага грамадскага аб’яднання “Беларускія караванеры” ў інтэрнэце, такія падарожжы прыйшліся да душы нашым суайчыннікам. На форуме, дарэчы, можна выбраць сабе спадарожнікаў і маршруты, пракансультавацца па тэхнічных ды іншых пытаннях караванінга.

Штуршок для развіцця аўтападарожжаў даў і сёлетні чэмпіят свету па хакеі, які праходзіў у Мінску. Замежныя караванеры, прыехаўшы ў Беларусь, паспелі пабываць не толькі на матчах, але і наведаць Белавежскую пушчу, Мірскі замак ды іншыя славутыя мясціны. Пра перавагі такіх вандровак шмат гаварылі прыхільнікі “турызму на колах”, калі месяц таму на жывапісным беразе возера Сялява ў Крупскім раёне праходзіў злёт караванераў. Апрабоўвалі “Кемпінг 1”, які дзелавыя людзі арганізавалі там. Адзначалася, у тым ліку і гасцямі з Расіі, Украіны, што ў Беларусі паступова ствараецца неабходная інфраструктура еўрапейскага ўзроўню для развіцця такога віду падарожжаў, з’яўляюцца спецыяльна абсталяваныя месцы, куды падведзена электрычнасць, ёсць мабільныя туалеты і душавыя, калонка для запраўкі вадой.

ГАСПАДЫНЯ-БЕЛАРУСАЧКА

Будаўніца з Рудні-Целяшоўскай

У Валянціны Піскуновай вялікая грамадская гаспадарка: Саюз беларусаў Латвіі, які яна ўзначальвае, уключае 15 суполак з розных гарадоў краіны

Наша зямлячка жыве ў Рызе амаль 50 гадоў. Вучылася ў Гомелі, у Беларускай інстытуце інжынераў чыгуначнага транспарту — на факультэце прамысловага і грамадзянскага будаўніцтва. Пасля заканчэння маладога спецыяліста накіравалі працаваць у Латвію. Нарадзілася ж Валянціна Аляксандраўна ў вёсцы Рудня-Целяшоўскай Гомельскага раёна, там з залатым медалём закончыла школу.

Цяпер яна — пасяховы прадпрымальнік, дырэктар фірмы “Ілгучіемс”, прэзідэнт асацыяцыі беларусаў-прадпрымальнікаў Латвіі “Беларускі шлях”. Яе фірма прадстаўляе будаўнічы комплекс Беларусі на рынку Латвіі: рэалізуе будматэрыялы, з якіх можна будаваць прыгожыя дамы з беларускім каларытам. У бізнесе яе гаспадарлівае, аўтарытэт бездакорны. Усе, хто звяртаецца па справах да беларускі, ведаюць: яна надзейны дзелавы партнёр. Як сцвярджае спадарыня Валянціна, клопаціцца яна не толькі пра свой бізнес, але і хоча, каб на

Бацькаўшчыне прадпрыемствы працавалі стабільна і гэтаму спрыяе. Да таго ж Валянціна Піскунова доўгі час сумяшчала службовыя абавязкі з грамадскай дзейнасцю: была дэпутатам Ленінградскага райсавета Рыгі, ўзначальвала камісію народных дэпутатаў па архітэктуры і будаўніцтва. Клапацілася, каб раён Задзвіння быў з найпрыгажэйшых у латвійскай сталіцы. Як лічыць сама бізнес-спадарыня, вытокі яе поспехаў — у працавітасці, імкненні ўсё спясцігнуць, усяму навучыцца, зберагчы лепшае, што атрымала ў спадчыну ад продкаў.

Шмат часу энергічная і мудрая жанчына аддае наладжванню сувязяў з Бацькаўшчынай, што ў многім і вызначае жыццё беларускай супольнасці Латвіі. Валянціна Піскунова была ля вытокаў Латвійскага фонду беларускай культуры, газеты “Прамень”, якую сёння фінансуе. Можна сказаць: цяпер адноўлены беларускі друк у Латвіі, які мае даўнія традыцыі. У 2003-2011 гадах Валянціна Аляксандраўна была старшынёй беларускага таварыства “Прамень” у Рызе. Дзякуючы яе ініцыятыве, настойлівасці пачалося аб’яднанне беларускіх суполак. У 2003-м утварыўся Саюз грамадскіх аб’яднанняў беларусаў Латвіі: з часу перарэгістрацыі ў

2005-м гэта Саюз беларусаў Латвіі. Нязменны яго кіраўнік — Валянціна Піскунова.

Цяпер у Саюзе 15 суполак. Варта згадаць найбольш важныя справы суайчыннікаў. У 2007-м быў падпісаны Мемарандум Саюза беларусаў Латвіі аб супрацоўніцтве з урадам Латвіі, у 2008-м прайшлі ўрачыстасці з нагоды 5-годдзя Саюза, гэтаксама шырока адзначаліся яго 10- і 15-годдзе. У 2009-м святкавалі 15-годдзе газеты беларусаў Латвіі “Прамень”, якой сёлета споўнілася 20 гадоў. У 2010 годзе праходзіла канферэнцыя “20 гадоў станаўлення і развіцця беларускага руху ў Латвіі”, ладзіўся святочны канцэрт. У 2011-м актывісты праводзілі Дні беларускай культуры ў гонар 120-х угодкаў Максіма Багдановіча, у 2012-м — Дні беларускай культуры, трэці Міжнародны фэст беларускай народнай песні да 130-х угодкаў Янкі Купалы і Якуба Коласа, урачыстасці да 100-х угодкаў Максіма Танка. Зрэшты, пра навіны ў суполак Латвіі часта можна пачытаць і на старонках “Голасу Радзімы”. СБЛ далучыўся да “Платформы супрацоўніцтва і фарміравання міжкультурнага дыялогу ў Латвіі”. За значны ўклад у захаванне і развіццё беларускіх культурных традыцый, умацаванне культурных

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Валянціна Піскунова (у цэнтры) з суайчыннікамі на выставе “СМІ ў Беларусі”

і грамадскіх сувязяў паміж народамі Латвіі ды Беларусі ў 2008 годзе Саюз беларусаў Латвіі быў адзначаны Ганаровай граматай Савета Міністраў Беларусі. Дзякуючы плённай працы Валянціны Піскуновай беларуская дыяспара — адна з самых вядомых і ўплывовых у суседняй дзяржаве.

Найвялікшай каштоўнасцю спадарыня Валянціна лічыць сваю сям’ю. Муж, Барыс Акімавіч, працуе тэхнічным дырэктарам яе фірмы. Разам яны ўжо больш за 50 гадоў. Сын і дачка атрымалі ґрунтоўную адукацыю, сталі прафесіяналамі і

готовы прадаўжаць справы бацькоў.

Днямі стала вядома: 4 верасня на сходзе беларускага таварыства “Прамень” у Рызе, якое ўваходзіць у склад Саюза беларусаў Латвіі, аднаго была падтрымана прапанова: прысвоіць Валянціне Піскуновай ганаровае званне “Гаспадыня-беларусачка” — за вялікі ўклад у развіццё духоўнай і культурнай спадчыны беларускага народа ў Латвіі. Ліст у рэдакцыю падпісала старшыня таварыства Алёна Лазарава

Галіна Івучь, супрацоўніца Інстытута культуры Беларусі

ТЭМА ДНЯ

Вяртаць. Чытаць. І разважаць

Іван Ждановіч

І ў пару, калі гадавы плён цяжкай працы ранейшых перапісчыкаў за хвіліны пераўтвараецца ў даступныя для чытання старонкі і нават кнігі, важна спасцігаць іх глыбінны змест

На пачатку 90-х у Беларусі, па ўсім славянскім свеце шырока адзначалася 500-годдзе з часу нараджэння вялікага палачаніна Францыска Скарыны, і адзін з маіх тэкстаў у часопісе для настаўнікаў “Роднае слова” называўся: “Сказаўшы “А”. Тады паўсюль, памятаеце, прыгожыя плакаты былі з выявай перашадрукара, са стылізаваным пад даўніну шрыфтам, дзе ў ягоным прозвішчы выдзялялася чырвоным колерам рукапісная літара А. І я разважаў: вось бы, на добры толк, перавыдаць усю духоўную спадчыну нашага суайчынніка, у прыватнасці, ягоныя пераклады розных кніг “Бібліі”. Сказаўшы А — ушанаваўшы Скарыну — варта сказаць, прапаноўваў я, і Б: перавыдаць і вывучаць ягоныя творы. Парадокс таго часу быў відавочным: не перастаючы ганарыцца асветнікам, беларусы практычна не чыталі ягоных кніг. Гэта як унук сваім сябрам з гонарам, дзеля самаўзвышэння, паказвае паліцу з кнігамі дзядулі-акадэміка, сам не ведаючы, што ў іх напісана... У савецкі час “шырокі чытач” да скарынаўскай спадчыны доступу фактычна не меў — выданні ў выніку розных абставін аказаліся ў замежных бібліятэках і прыватных зборах. У школах вывучалі біяграфію, калізі жыцця вялікага чалавека ды асобныя цытаты з ягоных прадмоваў і пасляслоўяў. І ці магло быць інакш у тую атэстычную пару?

Сёння, калі сучасная тэхніка дазваляе рабіць высакаякасныя копіі са старадаўніх рукапісных і друкаваных кніг, гэты першы бар’ер на шляху да ведаў — назавем яго бар’ерам фармальнай недаступнасці — практычна знікае. У мінулым нумары “Голасу Радзімы” мы расказвалі аб гошым прыкладзе дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва — праекце Нацыянальнай бібліятэкі, яе Апякунскага савета і Прадстаўніцтва кампаніі Хероx у Беларусі па факсімільным узнаўленні помнікаў пісьменства беларускай даўніны. Дзякуючы яму на Бацькаўшчыну, на паліцы беларускіх бібліятэк вярнуліся з замежжа фрагменты старажытнага “Тураўскага Евангелія” — у вельмі якасным факсімільным перастварэнні. Цяпер святныя — бо як жа інакш назваць самую старажытную на тэрыторыі Беларусі і адну з найдаўнейшых ва Усходняй Еўропе кнігу! — даступныя для чытання. І для спасціжэння яе глыбіннага зместу.

А што, дарэчы, на тых дзесяці лістах, што ацалелі з XI стагоддзя, напісана? Член выдавецкага савета БПЦ, настаяцель прыходу святога Іаана Кранштгадскага Аляксей Хацееў на прэс-канферэнцыі ў Нацыянальнай бібліятэцы сказаў, што тэксты

складана чытаць і тым, хто валодае стара-славянскай мовай. Святар нагадаў: у вітальным слове мітрапаліт Павел, Патрыяршы экзарх усё Беларусі, па благаслаўненні якога і выдадзена кніга, перастварэнне Тураўскага Евангелія ацэньвае як значную падзею для ўсёй праваслаўнай царквы. “Як вядома, Евангелле ў перакладзе азначае: добрая вестка, — удакладніў Аляксей Хацееў. — А паколькі любая добрая вестка вядзе за сабою радасць, то і сённяшняе падзея — радасная”.

Паводле яго словаў, любы такога роду помнік мае некалькі ўзроўняў значэння. І Тураўскае Евангелле, як помнік старажытнага, мае вялізную матэрыяльную каштоўнасць. “А для нас яшчэ больш важная духоўная яго каштоўнасць, бо Евангелле — гэта “помнік, які гаворыць”, — развіў думку святар. — Безумоўна, мае значэнні і такі надпіс з даўніны, як “Яраполчае віно”, знойдзены беларускімі археолагамі, — але ён побытавы. А

Тэкст з XI стагоддзя. Зможаце прачытаць?

Евангелле гаворыць пра ісціны, якія маюць глыбокі сэнс і значэнне ва ўсе часы. І добра, што, пераствараючы тураўскую святнію, рупліўцы паклапаціліся пра тых людзей, каму цікава, як жылі нашыя продкі. На ацалелых лістах старажытнага Евангелія-апракаса дайшла да нас прыпавесць пра добрага пастыра: такім з’яўляецца Хрыстос. Дайшла і прыпавесць пра таленты. Як вядома, талент — гэта была раней грашовая мера, даволі буйная. Дык вось, той прыкаваны доўгі час талент мы быццам зноў набылі. І калі ў Евангеллі гаворыцца, што рупліваму дзесяць талентаў яшчэ дзесяць прынеслі, то мы можам сказаць, што наш адзін талент са старажытнасці дзякуючы сучаснай тэхніцы памножыўся ў 500 разоў — такім тыражом пераствораны фрагмент Тураўскага Евангелія”. Яшчэ на ацалелых лістах гаворыцца, як Хрыстос ацяляў людзей, прапаведаваў вучэнне. Што ён быў міласэрным. Гэта вельмі важныя ісціны, лічыць святар. Дайшла на лістах і вось такая фраза з Евангелія ад Лукі: “Як вы хочаце, каб з вамі абыходзіліся людзі — так і вы абыходзіцеся з імі”. Такая мудрасць, гаварыў Аляксей Хацееў, і сёння мае практычную значнасць для нас: “Звяртаючыся да падобных помнікаў культуры і духоўнасці, мы робім уклад і ў сённяшняе духоўнае развіццё людзей, якія шукаюць ісціну”.

Аляксандр Швец прэзентуе факсімільнае выданне Тураўскага Евангелія ў Нацыянальнай бібліятэцы

Я задаў пытанні: дык ці ўяўляе цяжкасць для знаўцы стара-славянскай мовы чытанне ацалелых лістоў Тураўскага Евангелія? І ці ўсё асабіста святару зразумела ў тэкстах? “Тут максімальна аблегчана чытанне тэкста, і за гэта выдаўцам мая асабістая ўдзячнасць, — адказаў Аляксей Хацееў. — Бо рукапісны тэкст XI стагоддзя прачытае хіба спецыяліст — не проста любы чалавек, які вывучаў славянскую граматы. Там, скажам, няма кропак, тэкст не падзелены на сказы, усе літары аднолькавага памеру: няма заглаўняў. Сустрэкаюцца знакі-літары, якія ў сучасным славянскім тэксце зменены ці юсы, якія ўвогуле не ўжываюцца. У канцы выдання

і Савета Аляксандра Швца, і яшчэ ад кампаніі каардынаваў праект Дзмітрый Лядзецкі. Гэта яркі прыклад таго, што менавіта дзяржаўна-прыватнае партнёрства дае найлепшы вынік. Мяркую, нашы высілкі не былі б такімі паспяховымі, калі б мы працавалі паасобку”.

Дарэчы, Аляксандр Суша на прэс-канферэнцыі выказаў падзяку літоўскім калегам, якую мы таксама лічым важным данесці нашым чытачам. “Наша Тураўскае Евангелле захоўваецца ў Бібліятэцы Урублеўскіх Літоўскай акадэміі навук, там жа ў зборах іх зберагаюцца і іншыя нашы, як мы лічым, помнікі пісьменства, — карэктна акрэсліў сучасны стан спраў Аляксандр Суша. — Літоўскія калегі з разуменнем паставіліся да нашых ідэй, аказалі істотную дапамогу ў рэалізацыі праекта, прадаставіўшы лічбавую копію фрагментаў Тураўскага Евангелія. Яно, нагадаваю, ёсць самая старажытная кніга ў зборах Літвы: менавіта наша старажытна-беларуская кніга намнога старэйшая за ўсё, што ў Літве зберагаецца”.

Прынцыпова важна, каб кніжную спадчыну, што сёння вяртаецца, можна было не толькі “з пачуццём гордасці ставіць на паліцы”, але і чытаць і разважаць над ёю. Дзеля таго і варта прыцягваць да падобных праектаў вядомых навукоўцаў. “Сімвалічна і вельмі здорава, што рэалізацыя праекта падтрымалі навукоўцы, найперш у асобе доктара гістарычных

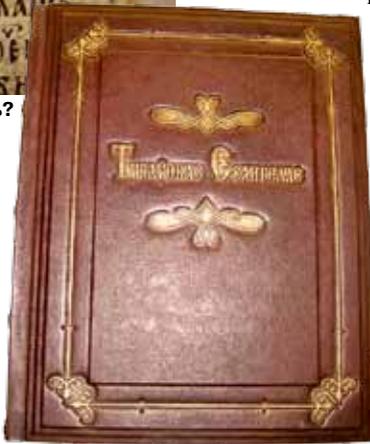
навук Пятра Лысенкі, — з удзячнасцю звярнуўся да яго Аляксандр Суша. — Другога такога аўтарытэта, эксперта, які б настолькі быў абазнаны ў тонкасцях тураўскай даўніны, проста няма. Больш за паўстагоддзя ён прыкладае намаганні, каб зрабіць, напрыклад, рэканструкцыю паселішча ў Тураве, даследаваць колішнія надзвычай моцныя культурныя традыцыі старажытнага горада і яго насельнікаў у розныя эпохі. Ягоны нарыс — вельмі важная частка выдання, якое прэзентуецца. Праведзена вялікая праца, падрыхтаваны грунтоўныя каментары, прысвечаныя Тураўскай зямлі і ўласна Тураўскаму Евангеллю. Прычым прадстаўлены матэрыялы на трох мовах — беларускай, рускай, англійскай. І гэта, дарэчы, таксама стала традыцыяй для нашых выданняў. Бо адна з асноўных мэтаў падобных праектаў — паказаць багацце нашай культуры не толькі беларусам, якія ў агульных рысах усё ж ведаюць пра багатую

духоўную спадчыну народа, што знаходзіцца па-за межамі Беларусі, але і для сусветнай супольнасці”.

Сімвалічна важным лічыць адказны рэдактар факсімільнага выдання і супрацоўніцтва з Беларускай праваслаўнай царквою — не проста фармальнае, а ўважлівае, добразлычлівае. “Мы мелі рэальную дапамогу пры падрыхтоўцы выдання, рэдагаванні тэкстаў, — паведаміў Аляксандр Суша. — Атрымалі слушныя парады па змесце выдання, якія былі ўлічаны. Дзякуючы такой супрацы праект стаў толькі лепшым. І таксама праца з рэдактарамі, паліграфістамі, мастакамі дазволіла нам зрабіць гэты выдавецкі праект яшчэ і шэдэўрам сучаснай кніжнай культуры. Якасць адлюстравання арыгінальных лістоў Тураўскага Евангелія — вельмі высокая. Пра тое мы можам абсалютна дакладна меркаваць, скажам, маючы перад сабой і хромалітаграфічнае выданне XIX стагоддзя, 1868 года, зробленае ў Санкт-Пецярбурзе”.

Будзем спадзявацца, што такі варыянт сумеснай працы людзей розных, але аб’яднаных высокай ідэяй, дасць добрыя вынікі і ў будучыні. Як вядома, вельмі шмат помнікаў кніжнай культуры Беларусі сёння знаходзіцца па-за межамі краіны, у прыватных зборах. Ды і ў беларускіх калекцыях, але недастаткова вывучаны. У пару, калі адзначаецца Дзень беларускага пісьменства, мы выказваем вялікую ўдзячнасць усім, хто неаб’якавы да айчынных кніжных скарбаў, зацікаўлены ў вяртанні “нашых кніг” на Бацькаўшчыну з-за мяжы: з Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы ды іншых краін. Як вядома, далучаюцца да гэтых спраў і актывісты беларускай дыяспары. І ў хуткім часе мы яшчэ звернемся да гэтай, надзвычай актуальнай тэмы.

Дарэчы. На Дні беларускага пісьменства ў Заслаўі 6 верасня прайшла прэзентацыя факсімільнага перавыдання кніжнай спадчыны Францыска Скарыны — пяці першых тамоў з Поўнага збору прац беларускага перашадрукара. Выдавецкі праект разлічаны на 2013—2017 гады і прымеркаваны да 500-годдзя айчынага кнігадрукавання. Ініцыятарамі і асноўнымі выканаўцамі праекта сталі Банк БелВЭБ, Нацыянальная бібліятэка Беларусі і выдавецтва “Коллекшн”. Выданне адзначана на XI Міжнародным конкурсе “Мастацтва кнігі” дзяржаў-удзельніц СНД. Прэзентавалася ў Заслаўі і факсімільнае перавыданне Тураўскага Евангелія (XI стагоддзе) — самага старажытнага кніжнага помніка Беларусі і аднаго з найдаўнейшых ва Усходняй Еўропе. Гэта сумесны праект кампаніі Хероx і Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

ГОНАР І СЛАВА

Графічны цыкл «Род Рэйтанаў. Асобы і падзеі» выстаўляўся ў Грушаўцы прама на сцяне палаца, як і рэпрадукцыі партрэтаў знакамітага земляка

Пад дахам Грушаўкі

Добрая традыцыя паяднання даўніх традыцый з сучаснымі закладзена ў старадаўняй сядзібе Рэйтанаў у Ляхавіцкім раёне

У родавым котлішчы Рэйтанаў 23 жніўня адбыўся фэст эксперыментальнага мастацтва ДАХ-XXV «Вяртанне». Другі ў Грушаўцы, а ўвогуле юбілейны, 25-ты. Нібы самі нябёсы апякуюцца Грушаўкай. Спрыяетам паяднання даўніх і сучасных традыцый усё, у тым ліку і мясцовыя улады. Летась нам дапамагла ладзіць Грушаўскі фэст начальнік адзела культуры Ніна Прыхач, сёлета старшыня Ляхавіцкага райвыканкама Вячаслаў Сельмановіч падтрымаў ідэю, і яго намеснікі былі на вышыні. А таксама лясгас, райаддзел МУС, спецыялісты Белэнэргасетак, жыллёва-камунальнай гаспадаркі, аддзела МЧС... Паклон В. Новіку, які апекаваўся «прыбышчамі» са сталіцы не першы раз. Добры прыклад таго, як супольнымі сіламі энтузіястаў і дзяржаўцаў рухаецца справа.

За 13 гадоў існавання фэст «Дах» не раз падмаў на сваіх сцягах імёны выбітных беларусаў, забытых або «страчаных»: Язэп Драздовіч, Чэслаў Немэн (Чэслаў Юліюш Выдрыцкі), Казімір Малевіч. Цяпер ушаноўваем ураджэнца Грушаўкі Тадэвуша Рэйтана. Яго імя раней было ў вялікай панашане на Наваградчыне, але культ памяці героя, пратрымаўшыся 250 гадоў, абарваўся пасля Другой сусвет-

най вайны. У зруйнаванай Беларусі было шмат іншых клопатаў, новыя героі выйшлі на авансцэну. Ды мудрыя кажуць: хто не памятае мінуўшчыны, не мае правоў на будучыню. І прыйшоў час, калі гісторыкі, мастакі, энтузіясты супольна з уладамі рупліва знітоўваюць Даўніну з Сучаснасцю — каб мець шанец на Будучыню. У гэтым кірунку рухаецца і Арт-суполка імя Тадэвуша Рэйтана.

Фэст ДАХ, які блукаў ад Мінска да Пружанаў і аж да Берліна, вярнуўся ў Грушаўку. Летась ён гучна праходзіў разам са «Святам традыцыйнай культуры». Сёлета большасць музыкаў, паэтаў, мастакоў з розных куткоў Беларусі сабраліся адмыслова, каб ушанаваць нацыянальнага героя Тадэвуша Рэйтана. Мастацкая выстава складалася з твораў А. Лабкоўскага і С. Бадак, фотаздымкаў К. Янушкевіч, А. Ясінскай, К. Булас, А. Трусавай, асобнага блока выяў Тадэвуша Рэйтана. Графічны цыкл «Род Рэйтанаў. Асобы і падзеі» куратарам фэсту А. Родзіна і З. Юркевіча — цэлы год рыхтаваўся адмыслова для гэтай выставы — складаўся з больш чым 30 прац. Гэта апавед пра радавод Рэйтанаў, найважнейшыя моманты гісторыі роду, жыцця і смерці спадара Тадэвуша.

АЛЕСЬ ПІЗН

Народныя гульні ў Грушаўцы — пад гукі старадаўняй дуды

Жывы ўдзел у фэсце бралі Тры «А» (капэла дудара Алесь Ляся), Уладзімір Мароз, Іосіф Бачэчка, Аляксей Жбанаў (праект «Песні філаматаў і філарэтаў»), Раман Яраш і Віктар Сямашка, Цімох Авілін і Павел Селівончык. Незабыўна гучалі жаночыя галасы гурта «Міжрэчча» з вёскі Пагост Жыткваіцкага раёна, а танцы пад дуду, скрыпку ды кантрабас закруцілі ўсіх прысутных. Модныя і сучасныя моўныя курсы з Юліяй Трацяк, як заўсёды, былі на вышыні, акцыя «Ярнбомбінг» (авязванне дрэваў

рознакаляровымі шалікамі) дадала яркіх фарбаў мясцовым краявідам. Напрыканцы быў кароткі, але моцны дождж, і хлопцы гурта «Imprim» з Мінска паўночы гралі акустычны сэт ля вогнішча. Тады адбыўся і паказ фільмаў, прысвечаных Тадэвушу і Аліне Рэйтанам. Рэжысёрка Алена Ясінская дэманстравала і новы фільм «Мясцовыя анёлі», потым далучылася да канцэрта са спевамі пад гітару. І падавалася мне: гэта ад тых анёльскіх галасоў і музыкі хмары разышліся, над нашым табарам зазіхацелі мірыяды

зорак. Ды тое было ўжо ўначы. А спачатку гучалі прамовы і творы, згадвалі імя Тадэвуша Рэйтана, ягоны подзвіг у далёкім 1773 годзе, калі ён гатовы быў даць сябе ўкрыжаваць дзеля выратавання незалежнасці Радзімы. Цяпер слова «Рэйтан» ёсць сімвал найвышэйшай праявы патрыятызму, любові і адданасці роднай зямлі. Сімвал рашучасці змагацца за яе, нягледзячы на любовы выклікі і небяспекі.

Тадэвуш Рэйтан, Самойла Корсак, Станіслаў Багушэвіч-Мінькоўскі. Яны, ліцьвіны-беларусы, былі пасламі ад Наваградскага і Менскага ваяводстваў Вялікага Княства Літоўскага і ў красавіку 1773-га паўсталі супраць Першага падзелу Рэчы Паспалітай. Забыццям на іх подзвіг мы не маем права. Вяртанне іх імёнаў у пантэон нацыянальных герояў Беларусі — справа не толькі энтузіястаў. Спадзяемся, іх яшчэ нададуць вуліцам гарадоў, школам, пра іх напишучы кнігі, створаць фільмы. А можа будзе і курган, на ўзор кургана Адама Міцкевіча ў Навагрудку: бо магільныя героі не захаваліся. Патрэбен супольны кляпат пра іх родавыя гнёзды, найперш — пра сядзібу Рэйтанаў у Грушаўцы, якая збераглася.

Зьміцер Юркевіч, арт-суполка імя Тадэвуша Рэйтана

ЛАД ЖЫЦЦЯ

На хвалях сілы і прыгажосці

Іна Ганчаровіч

У Беларусі развіваюцца розныя адзінаборствы, у тым ліку і экзатычная пакуль для нас іранская барацьба Зурханэ

Што такое Зурханэ — тое можна было пабачыць нядаўна ў Мінскім цэнтры алімпійскага рэзерву па барацьбе імя трохразовага алімпійскага чэмпіёна Аляксандра Мядзведзя. У народзе гэта: Дом Мядзведзя. Там і збіраліся на чацвёрты чэмпіянат Еўропы па Зурханэ прадстаўнікі 17 краін, усяго больш за 100 спартсменаў. Мне ж, прызнацца, было крыху нязвычайна назіраць такое відовішча. У цэнтры залы — група мужчын, абсалютна розных вагавых катэгорый. Бегаюць, сінхронна робяць практыкаванні, у тым ліку складаныя скачкі і перавароты. «Гэта і ёсць Зурханэ?» — спытала ў мужчыны, што

стаяў побач. «Гэта адзін са складнікаў Зурханэ — танцавальная размінка перад спаборніцтвамі: для ўздыму баявога духу і настрою», — ахвотна паглумачыў ён.

Яшчэ некалькі гадоў таму пра Зурханэ не ведалі і спецыялісты па барацьбе. Але ўдалыя выступленні іранскіх барцоў на Алімпійскіх гульнях, чэмпіянатах і кубках свету прымусілі звярнуць пільную ўвагу на метады іх трэніровак. У аснове тых перамог — фізічная падрыхтоўка і майстэрства з народных школ старажытнага персідскага баявога мастацтва. Увогуле ж у перакладзе з фарсі Зурханэ азначае «дом сілы». Комплекс практыкаванняў і барацьбы мае даўнюю гісторыю, лічыцца спортам волатаў. Гэта і атлетыка, сілавы трэнінг, і гімнастыка адначасова. Далёка не кожны і добра падрыхтаваны еўрапейскі спартсмен здолее выканаць хаця б палову тых

элементаў. Таму цікавасць да Зурханэ ў Беларусі — заканамерная. Створана Еўрапейская спартыўная канфедэрацыя Зурханэ, у якую ўвайшлі і беларускія спартсмены. Яе ўзначаліў сябар легендарнага іранскага барца Тахіці, наш не менш легендарны Аляксандр Мядзведзь. Дарэчы, мой субяседнік-іранец Аразм Ханары якраз аказаўся яго дарадцам. Ён 10 гадоў жыве ў Беларусі, вялікі аматар Зурханэ і спадзяецца, што яго веды ў гэтым відзе спорту тут спатрэбяцца.

Пакуль Зурханэ прыйшла ў нас у студэнцкае асяроддзе: іранскую барацьбу развіваюць на базе БНТУ, майстар-класы даюць іранскія спецыялісты. І ўжо ёсць поспехі. На чэмпіянаце Еўропы нашы хлопцы ў адным з кірункаў Зурханэ занялі другое месца. Па словах Аразма Ханары, азербайджанца яны «наступаюць на пяты», тыя ж даўно зацікавіліся метадыкай і актыўна яе практыкуюць.

Беларускія трэнеры працягваюць немалую цікавасць да Зурханэ. Магчыма, персідскі досвед будзе выкарыстаны і пры падрыхтоўцы нашых барцоў да XXXI Алімпійскіх гульняў. Дарэчы, пад час чацвёртага Еўратурніру іранская спартыўная дэлегацыя наведвала штаб-кватэру Нацыянальнага алімпійскага камітэта Беларусі.

Варта дадаць, што цяпер у краіне шмат увагі надаецца сучасным і традыцыйным сістэмам аздараўлення і адзінаборстваў. Пры тым выкарыстоўваецца досвед майстроў розных відаў баявых мастацтваў: дзюдо, каратэ-до, ушу,

в'етвадао, таэквандо, айкідо, тай-чы, самба, рукапашнага бою, джыу-джытсу, курэш. Цяпер у тым шэрагу і Зурханэ. Што ж, на хвалях здаровай сілы і прыгажосці лягчай рухацца ў будучыню. Спецыялісты лічаць, што «экзатычныя» секцыі, спартклубы прыцягваюць у першую чаргу ўвагу моладзі, садзейнічаюць умацаванню здароўя юнакоў і дзяўчат, далучаюць іх да спартыўнага і здаровага ладу жыцця.

Заснавальнік:

Установа Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Рэдакцыя газеты «Советская Белоруссия».

Вул. Б. Хмяльніцкага, 10*, 220013, Мінск

Рэдактар

Віктар Міхайлавіч Харкоў

Адрас рэдакцыі:

пр. Незалежнасці, 44, Мінск, 220005

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 61.

Выдадзена 2 сакавіка 2009 г. Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Бюро па рэкламе:

Тэл. +375 17 290 60 11

Тэлефон рэдакцыі:

+375 17 288 17 82;

факс: +375 17 290 68 31

E-mail: golas_radzimy@tut.by

Аб'ём выдання: 1 друк. арк.

Выходзіць 1 раз на тыдзень

Тыраж: 1930, Заказ: 1093

Газета надрукавана на Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Праспект Незалежнасці, 79, 220013, Мінск

Час падпісання ў друк: 20.10

Выходзіць 1 раз на тыдзень

Газета надрукавана на Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Праспект Незалежнасці, 79, 220013, Мінск

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

© «Голас Радзімы», 2014